

IZVORI FINANCIRANJA U RURALNOM TURIZMU U HRVATSKOJ

Danijela Maravić

Sažetak

Uz važnost prepoznavanja potencijala ruralnoga turizma u Republici Hrvatskoj usko je vezana i činjenica nedostatka turističke ponude, smještajnih kapaciteta i općenito turističke infrastrukture. Povrat na investicije u turizmu, su u prosjeku, 15 godina u turistički razvijenim područjima. Stoga je i razumljivo da u nerazvijenim područjima nedostaje i investicija u turizam. Međutim, s olakšanim pristupom izvorima financiranja te omogućavanjem korištenja bespovratnih sredstava, moguće je potaknuti investicije u turizam, a time i ojačati konkurentnu prednost poduzetnika u ruralnom području. Poticanje ulaganja u ruralni turizam, uz umrežavanje ključnih aktera i zagovaranje javno-privatnih partnerstava, mora podrazumijevati i olakšanu pristupačnost izvorima financiranja. Europski investicijski i strukturni fondovi, prvenstveno kroz Operativni program, konkurentnost i kohezija te Program ruralnoga razvoja svojim prioritetnim ciljevima obuhvaćaju i ulaganja u ovaj sektor, međutim postavlja se pitanje koliko su ovi izvori financiranja prepoznati u ruralnim područjima od strane potencijalnih korisnika, odnosno ulagača. Koliko su upoznati s mogućnostima, s načinima apliciranja i korištenja. Također, na raspolaganju su i izvori iz nacionalnih sredstava preko Ministarstva turizma, Hrvatske turističke zajednice i drugih, te kreditne linije komercijalnih banaka koje poduzetnici mogu koristiti za ulaganja u područja turizma u ruralnim područjima. Ovim radom daje se pregled izvora financiranja ulaganja u turizam u ruralnim područjima s osvrtom na poduzetničke potporne institucije i njihovu ulogu u pomoći poduzetnicima u korištenju izvora financiranja na tim područjima.

Ključne riječi: financiranje ruralnoga turizma, izvori financiranja, europski fondovi, nacionalna sredstva.

UVOD

Turizam je važan pokretač gospodarstva i ima snažan utjecaj na ostala područja gospodarstva s kojima je u uskoj vezi. U Republici Hrvatskoj, turizam ima značajan udio u BDP-u, a većina ukupnoga turizma vezana je uz sezonski morski turizam, dok je udio ruralnoga turizma puno manji od prosjeka Europske unije.

Ruralna područja u RH bogata su bioraznolikostima, značajnom zaštićenom prirodnom i kulturnom baštinom koja je nedovoljno prepoznata i iskorištena u turističke svrhe jer uz nju nije razvijena turistička ponuda, nedostaje kreatora turističke ponude, turističke infrastrukture i kapaciteta. Međutim, činjenica je da se ponuda ne razvija uslijed nedostatka posjećenosti, a posjećenost je slaba jer nema turističke ponude. Može se reći da je to uzročno-posljedična veza, svojevrsan „začarani krug“ i pitanje je kako iz njega izići. Rješenje bi se moglo naći u uzajamnome paralelnom djelovanju svih dionika na području jedinica lokalne/regionalne samouprave (dalje: JL/RS) predvođeni samom JL/RS koja treba prepoznati svoj potencijal i prateći nacionalne strateške odrednice i koristeći mogućnosti i izvore financiranja koji su na raspolaganju za poticanje ulaganja i tako pokrenuti razvoj ruralnoga turizma.

Trenutno su u RH, za financiranje ulaganja na raspolaganja bespovratna sredstva iz europskih sredstava te iz nacionalnih sredstava, ali dostupni su i povoljni zajmovi i krediti s poticajnim kamatnim stopama. Sve te mogućnosti mogu koristiti i JLS/RS a i poduzetnici. Uprkos činjenici da je u Hrvatskoj dvjestotinjak poduzetničkih potpornih institucija, Lokalnih akcijskih grupa, te velik broj privatnih konzultanata, izvori financiranja krajnjim korisnicima su još uvijek nedovoljno poznati.

Svako ugovorno tijelo, odnosno tijelo koje raspisuje javni poziv, posreduje ili direktno daje financijska sredstva, objavljuje informacije o mogućnostima financiranja, ali kronološki po objavama javnih poziva i to za svoje područje, za sve vrste i sve korisnike. Informacije o javnim pozivima razvrstane po djelatnostima, izvorima financiranja i korisnicima nisu dostupne na jednom mjestu, te se stoga ovim radom i nastoji dati prikazi mogućnosti financiranja projekata ruralnoga turizma, i za JL/RS i za poljoprivrednike, poduzetnike i fizičke osobe u djelatnosti turizma i to iz bespovratnih sredstava, ali i financijskim instrumentima.

Prema javno objavljenim Odlukama o odobrenim bespovratnim potporama Ministarstva turizma i Hrvatske turističke zajednice (dalje: HTZ) koje su dostupne na njihovim internet stranicama, iako postoji trend rasta usporedbom 2017. i 2016. godine, vidljivo je da je vrlo mali udio projekata iz ruralnih područja. Kako bi se što više potaklo dionike na korištenje bespovratnih potpora, potrebno je puno više promovirati mogućnosti financiranja ulaganja.

1. BESPOVRATNA SREDSTVA KAO IZVORI FINANCIRANJA U RURALNOM TURIZMU

Najzanimljiviji i najzvučniji izvori financiranja ulaganja jesu subvencije, odnosno bespovratna sredstva. Uz nacionalne izvore, RH ima na raspolaganju sredstva iz europskih i strukturnih fondova, a aktualno programsko razdoblje teče od 2014. do 2020. godine. Iako je turizam prepoznat kao značajna djelatnost, programi za turizam nisu posebno definirani već se sredstva za turizam kriju u Operativnim programima: Konkurentnost i kohezija, Učinkoviti ljudski potencijali i Programu ruralnoga razvoja.

Sredstva su namijenjena različitim korisnicima te se u nastavku daje pregled izvora financiranja upravo prema njima.¹

1.1. Bespovratna sredstva iz europskih izvora

1.1.1. Bespovratna sredstva namijenjena JL/RS

Prema Operativnom programu konkurentnost i kohezija 2014. – 2020. ulaganja u turizam za JL/RS predviđena su specifičnim ciljevima 6.c.1. Povećanje zapošljavanja i turističkih izdataka kroz unaprjeđenje kulturne baštine te 6.c.2. Povećanje atraktivnosti, edukativnoga kapaciteta i održivog upravljanja odredištima prirodne baštine koji za cilj

¹ Detaljnije informacije o javnim pozivima, dostupne su na *web*-stranicama resornih ministarstava, a nabrojane su u popisu literature.

imaju omogućiti održivo korištenje kulturne baštine u svrhu razvoja turizma i društveno-gospodarskoga razvoja.

Sredstva iz ovih programa imali su za cilj obnovu, promociju, revitalizaciju i uspostavljanje dobroga upravljanja kulturne i prirodne baštine s posljedicom povećanja turističkih dolazaka, ali i noćenja, odnosno povećanje broja posjeta ključnim kulturnim i prirodnim odredištima i posljedično produženje turističke sezone.

Osim toga, predviđen je i specifični cilj 7.ii1 Povećanje dostupnosti naseljenih otoka za njihove stanovnike koji za cilj ima postupno pružati otocima održive i moderne usluge prijevoza tijekom cijele godine bez obzira na pritisak turizma i time poboljšati dostupnost zapošljavanja, obrazovanja i drugih usluga otočnim zajednicama.

Paralelno, na snazi su i drugi programi pa tako i programi *Teritorijalne suradnje*. To su programi prekogranične suradnje sa zemljama: Mađarskom, Slovenijom, Italijom, Bosnom i Hercegovinom, Srbijom i Crnom Gorom i svaka suradnja ima svoje specifične ciljeve i područja financiranja. Potencijalni prijavitelji jesu i JL/RS, ali i ustanove te udruge civilnog društva. Većina programa teritorijalne suradnje kao glavnu komponentu ima turizam i stvaranje turističke infrastrukture bazirane na suradnji dviju nacija koji su prepoznati kao mogući pokretači razvoja tih područja.

1.1.2. Bespovratna sredstva namijenjena poduzetnicima

Iz europskih izvora, sredstava za područje ruralnoga turizma moguće je koristiti preko Ministarstva poljoprivrede, turizma te gospodarstva, poduzetništva i obrta. Većina javnih poziva je otvorenog tipa, za sva područja, ali daje prednost projektima s nerazvijenih područja dodjelom većeg broja bodova temeljem indeksa razvijenosti. Izuzetak su pozivi iz Mjera ruralnoga razvoja koje su namijenjene ulaganjima u naseljima s manje od 5000 stanovnika.

Mjere ruralnoga razvoja

U sklopu mjere M6 – Razvoj poljoprivrednih gospodarstava i poslovanja iz Programa ruralnoga razvoja RH za razdoblje 2014. – 2020. moguće je financirati ulaganja u nepoljoprivredne djelatnosti, odnosno ulaganja vezana uz sektor turizma u ruralnom području te u sektor tradicijskih i umjetničkih obrta. Također, tu su ulaganja u sektor prerade i marketinga ili izravne prodaje proizvoda, sektor pružanja usluga u ruralnim područjima koji može obuhvaćati: usluge u poljoprivrednim, šumarskim i veterinarskim djelatnostima, usluge u društvenim djelatnostima i intelektualne usluge.

Dvije su operacije na raspolaganju:

- 6.2.1. “Potpora ulaganju u pokretanje nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnim područjima” na koja se mogu javiti poljoprivredna gospodarstva upisana u Upisnik poljoprivrednika najmanje jednu godinu prije podnošenja Zahtjeva za potporu, koja pripadaju ekonomskoj veličini iskazanoj u ukupnom standardnom ekonomskom rezultatu poljoprivrednog gospodarstva od najmanje 1.000 eura, u rangu mikro ili malog poduzeća. Iznos potpore jest protuvrijednost 50.000,00 eura po gospodarstvu.

- 6.4.1. Ulaganja u razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnim područjima iz kojega se mogu financirati i veća ulaganja a potpora iznosi do 70 % ukupnih prihvatljivih troškova, između 3.500 – 200.000 eura.

U cilju olakšavanja razvoja turizma, ovom mjerom omogućena je i nabava proizvoda koje ne proizvode poljoprivrednici, a koji su nužni za pružanje turističkih usluga te preradu i trženje. Na taj način, obiteljskim gospodarstvima omogućuje se poboljšanje ponude na njihovim gospodarstvima, jačanje konkurentnosti i osiguranje kontinuiteta i kvalitete usluge.

Osim javnih poziva iz mjera ruralnoga razvoja na nacionalnoj razini, lokalne akcijske grupe su, temeljem svojih strateških dokumenata, dobile sredstva za financiranje projekta na svojem području. Stoga se nositelji i članovi poljoprivrednih gospodarstava mogu informirati u svojim LAG-ovima kako bi dobili informaciju o mogućnostima financiranja iz njihovih sredstava.

Operativni program konkurentnost i kohezija

Operativni program konkurentnost i kohezija predviđa ulaganja u devet specifičnih ciljeva od kojih se 3 odnose na turizam. Unutar tih ciljeva, raspisuju se i raspisivat će se javni pozivi za financiranje projekata poduzetnika, ali nisu posebno prilagođeni poduzetnicima iz ruralnih područja već se pri bodovanju projekata, poduzetnicima iz nerazvijenih područja dodjeljuje više bodova, te onima čiji će projekti jamčiti veći rast prihoda, prihoda od izvoza te rast broja zaposlenih.

Poboljšani razvoj i rast malih i srednjih poduzetnika na domaćim i stranim tržištima je specifični cilj programa koji, među ostalim, obuhvaća programe koji se očekuju u 2018. godini:

- Povećanje konkurentnosti i učinkovitosti MSP putem IKT-a gdje prihvatljive aktivnosti uključuju softversko unapređenje minimalno jednog poslovnog procesa: strateško planiranje, upravljanje rizicima, upravljanje ljudskim potencijalima, financije i računovodstvo, upravljanje imovinom, logistika, marketing, nabava i prodaja.
- Internacionalizaciju poslovanja MSP-ova s ciljem povećanja sposobnosti hrvatskog gospodarstva za sudjelovanje na globalnim tržištima te pridonijeti povećanju udjela MSP-ova u ukupnom izvozu roba i usluga poboljšanjem uvjeta za njihov rad u međunarodnom okruženju.
- Inovacije novoosnovanih MSP u kojem su prihvatljive aktivnosti namijenjene razvoju inovacija koje trebaju rezultirati proizvodima/uslugama koji su novost u ponudi poduzeća i/ili novost na tržištu.

Predviđena potpora na ovim pozivima iznosi 65 do 85 % a očekuje se raspisivanje poziva do kraja 2018. godine od strane Ministarstva gospodarstva, poduzetništva i obrta.

Iz Operativnoga programa konkurentnost i kohezija, za sektor turizma bit će raspisan i javni poziv za Provedba mjera za povećavanje energetske učinkovitosti u uslužnom sektoru (turizam i trgovina), uključujući ostvarenje energetske uštede kroz povećanje

učinkovitosti korištenja energije u uslužnom sektoru (omogućujući jednake količine rezultata (usluga) korištenjem manje količine ulazne energije te smanjenje udjela konvencionalnih (fosilnih) goriva u ukupnoj potrošnji energije uvođenjem obnovljivih izvora energije u uslužnom sektoru.

Teritorijalna suradnja

Programi teritorijalne suradnje dio su europske teritorijalne suradnje, a većinom su namijenjeni JL/RS-ima, ustanovama, udrugama, turističkim zajednicama. Ali, na pograničnom području Mađarska – Hrvatska u sklopu Interreg V-A programa suradnje Mađarska – Hrvatska 2014. – 2020. postoji komponenta naziva B *Light Grant Shema* koja je shema dodjele bespovratnih sredstava kojom se financira suradnja malih i srednjih poduzeća (MSP).

U ovaj program mogu se prijaviti zajednički projekti (*Light* projekti) najmanje dvaju partnera s obje strane granice, sa sjedištem ili podružnicom unutar područja definiranog programom.

Minimalan oblik suradnje na *Light* projektu je razvoj zajedničke tehnologije, usluge ili proizvoda nastalih povezivanjem *Light* korisnika koji djeluju na različitim stranama granice, a radi uspostave nove opskrbe mreže i/ili zajedničkoga nastupa na novim tržištima. Prihvatljive djelatnosti iz područja turizma su djelatnosti smještaja i usluživanja hranom te djelatnosti turističkih agencija, usluga rezervacija turoperatora i sličnih djelatnosti.

Maksimalni udio ukupnoga prihvatljivog troška, koji se može koristiti iz B *Light Grant Sheme* je 75 %, a ostatak iznosa nadopunjavaju sami *Light* korisnici.

Učinkoviti ljudski potencijali

S obzirom da se u turizmu javlja i problem kvalitetne i stručne radne snage, a posebice u ruralnim područjima, Operativni program: učinkoviti ljudski potencijali, predviđa mogućnosti obrazovanja ljudskih kapaciteta te prekvalifikacije. Poduzetnici mogu u partnerstvu s obrazovnim ustanovama za odrasle te sa školama sudjelovati u stvaranju kurikuluma za obrazovanje ljudskih kapaciteta po realnim potrebama. Prednost za poduzetnike je ta što si na taj način mogu osigurati kvalitetne kadrove, a postoji mogućnost opremanja kapaciteta samih poduzetnika za potrebe obrazovanja učenika te financiranje plaća zaposlenih koji sudjeluju u projektu obrazovanja i osposobljavanja.

Osim toga, sudjelovanjem u ovakvim programima, poduzetnicima se pruža i besplatna promocija te korištenje novih kanala informiranja i oglašavanja.

Projekti iz ovog operativnoga programa sufinanciraju se u 100 %-tnom iznosu.

1.2. Bespovratna sredstva iz nacionalnih izvora

Osim iz europskih sredstava, Ministarstvo turizma i HTZ niz godina provode programe koji se financiraju iz Državnog proračuna RH, a koji su, osim za JL/RS, namijenjeni i poduzetnicima, poljoprivrednicima te fizičkim osobama koje se bave turizmom. Programi su temeljeni na Strategiji razvoja turizma RH do 2020. godine.

1.2.1. Bespovratna sredstva namijenjena JL/RS

S obzirom da je cikloturizam prepoznat kao dominantan turistički proizvod ruralnih krajeva, Ministarstvo turizma dodjeljuje potpore temeljem Programa razvoja cikloturizma na kontinentu.

Uz to i HTZ predviđa potpore, tj. bespovratna sredstva za jačanje turizma, te JL/RS daje mogućnost prijave za događanja na teritoriju RH kao glavnoga motiva dolaska turista u destinaciju, a koja doprinose sljedećim ciljevima: unapređenju/obogaćivanju turističkoga proizvoda/ponude pojedine uže ili šire destinacije i Hrvatske u cjelini, razvoju sadržaja koji omogućavaju produljenje turističke sezone, povećanju ugostiteljskoga i drugoga turističkoga prometa, posebice u PPS razdoblju, jačanju snage brenda hrvatskoga turizma i stvaranju prepoznatljivoga imidža hrvatskoga turizma.

Osim toga, dodjeljuje i potpore projektima turističkih inicijativa i proizvoda na turistički nerazvijenim područjima koji doprinose aktiviranju neiskorištenih turističkih resursa i kreiranju novih motiva dolazaka turista na turistički nerazvijena područja, posebice u razdoblju pred i posezone, izgradnji i obnovi javne turističke infrastrukture na turistički nerazvijenim područjima, razvoju turističke ponude s većom dodanom vrijednošću koja će omogućiti veću prosječnu potrošnju turista i dr.

1.2.2. Bespovratna sredstva namijenjena poduzetnicima

Ministarstvo turizma

Ministarstvo turizma dugi niz godina provodi program Konkurentnost turističkoga gospodarstva namijenjen poduzetnicima i poljoprivrednicima, a predmet programa je dodjela bespovratnih sredstava u svrhu podizanja konkurentnosti turističkoga gospodarstva kroz potporu ulaganjima u povećanje kvalitete i dodatne ponude ugostiteljskih objekata, razvoj novih i inovativnih turističkih proizvoda u destinaciji, internacionalizaciju poslovanja, održivi razvoj, diversifikaciju ponude, korištenje novih tehnologija i druge aktivnosti u cilju produljenja sezone, očuvanja radnih mjesta, novog zapošljavanja, rasta i razvoja turističkoga gospodarstva.

Ministarstvo turizma sudjeluje u financiranju predloženih projekata korisnika do najviše 60 % ukupno opravdanih/prihvatljivih troškova Projekta.

Program se dijeli u nekoliko mjera:

Mjera A – Povećanje standarda, kvalitete i dodatne ponude, diversifikacija poslovanja i održivi razvoj, korištenje novih tehnologija, poboljšanje socijalne uključenosti, sljedećih vrsta ugostiteljskih objekata:

A1 – sve vrste objekata iz skupine Hoteli – s aktivnostima za povećanje standarda i kvalitete postojećih i aktivnih ugostiteljskih objekata iz skupine Hoteli, te njihovih pratećih sadržaja koji pridonose većoj popunjenosti i produljenju turističke sezone te ulaganje u realizaciju dodatnih sadržaja kojima će hotel moći dobiti neku od propisanih oznaka posebnog standarda.

A2 – „Kampovi i druge vrste ugostiteljskih objekata za smještaj“ – namijenjena za obnovu, proširenje i uređenje postojećeg kampa, podizanje kvalitete osnovnih i dodatnih sadržaja uz uvjet dostizanja više kategorije kampa za jednu zvjezdicu, odnosno zadržavanja kvalitete postojeće kategorije minimalno 3; izgradnja novog kampa ili kamp odmorišta na područjima gdje takvih sadržaja nema (otoci, jadransko zaleđe i kontinent); razvoj i unapređenje dodatnih sadržaja kampa te razvoj sustava automatizirane naplate usluga za kamp odmorišta; povećanje i poboljšanje standardnih i propisanih uvjeta za osobe s invaliditetom te ulaganje u zeleno poduzetništvo u turizmu.

A3 – „Ostali ugostiteljski objekti za smještaj“ – podmjera namijenjena aktiviranju planinarskih i lovačkih domova, izgradnji i/ili uređenju objekata za robinzonski smještaj; razvoju i unapređenju dodatnih sadržaja postojećeg registriranog objekta iz skupine „Ostali ugostiteljski objekti za smještaj“; dostizanju uvjeta za oznaku *Bike&Bed* kod objekata za smještaj, te izgradnji i opremanju potrebne infrastrukture za bazene, *wellness*, rekreacijske, sportske, zabavne ili tematske sadržaje. Osim toga, prihvatljive su i aktivnosti povećanja i poboljšanja standardnih i propisanih uvjeta za osobe s invaliditetom.

A4 – OPG-ova podmjera namijenjena je obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima koja pružaju ugostiteljske i/ili turističke usluge. Odnosi se na postojeća, ali i nova obiteljska poljoprivredna gospodarstva, a moguća su ulaganja u vinotočja/kušaonice, izletišta, sobe, apartmane, ruralne kuće za odmor, kampove, kamp odmorište – robinzonski smještaj.

Prihvatljive aktivnosti za financiranje su obnova, proširenje i uređenje postojećeg OPG-a registriranog za ugostiteljske i/ili turističke usluge, podizanje kvalitete osnovnih i dodatnih sadržaja; ulaganje u uređenje izletišta, kušaonica, vinotočja na postojećem OPG-u ili PG-u; investicije usmjerene ka osnivanju i registraciji dopunskih djelatnosti za ugostiteljstvo i/ili turizam na postojećem OPG-u a prihvatljive su i aktivnosti za razvoj i unapređenje dodatnih sadržaja.

MJERA B – Razvoj posebnih oblika turizma, namijenjena subjektima registriranima za pružanje usluga u turizmu i ugostiteljstvu. Aktivnosti koje su prihvatljive za financiranje su cikloturizam kroz ulaganja u cikloturističku infrastrukturu, uređenje *bike* odmorišta; uvođenje standarda za *Bike&Bed* za smještajne objekte, te promotivne aktivnosti vezane uz cikloturističku ponudu; razvoj dodatne ponude turističkih usluga aktivnog i pustolovnog turizma; uređenje i opremanje postojećih i izgradnja novih zabavnih, adrenalinskih i tematskih parkova te umjetnih atrakcija, koji prema sadržaju/temi i atraktivnosti doprinose konkurentnosti destinacije. Uz to, moguće je financirati i

aktivnosti vezane uz „male ploveće hotele“ za obnovu ili rekonstrukciju postojećih manjih turističkih brodova za krstarenje s elementima tradicijske gradnje; te kreiranje i provedbu paket aranžmana novih turističkih proizvoda za tržište posebnih interesa vezanih za predsezona i poseziona jadranske Hrvatske, te cjelogodišnju ponudu kontinentalne Hrvatske.

MJERA C – Dostupnost i sigurnost mjera je koja osigurava sredstva za provođenje programa javno dostupne defibrilacije. Osim toga, moguća je subvencija prijevoza vode na otocima bez vodovoda. Što se tiče dostupnosti, nije izostavljeno ni ulaganje u informatičke tehnologije te su prihvatljive i aktivnosti ulaganja u inovativne IT tehnologije: web- aplikacije, mobilne aplikacije, čime bi se mogla ostvariti digitalna interakcija s gostima, višejezičnost i cjelodnevna dostupnost, ubrzati prijavljivanje/odjavljivanje gostiju, proširiti turističku ponudu i povećati sigurnost gostiju i djelatnika hotela/kampova/hostela/marina.

MJERA D – Prepoznatljivost osigurava sredstva za financiranje projekata koji za cilj imaju bolji plasman otočnih proizvoda kroz turizam s oznakom „Hrvatski otočni proizvod“, kroz prihvatljive aktivnosti: opremanje prodajno-izložbenih prostora u suradnji s ugostiteljskim objektima na otocima (hoteli, kampovi i marine) te drugu aktivnost realizacija tematskih ruta, ili kreiranje i provedba paket aranžmana s temom „Hrvatski otočni proizvod“. Osim toga, podmjera je namijenjena i sufinanciranju međunarodnih skupova/foruma u RH vezanih za investicije u turizmu, uz uvjet sudjelovanja minimalno 200 gospodarskih subjekata.

Hrvatska turistička zajednica

Predmet Programa, odnosno Javnog poziva raspisanoga temeljem programa je dodjela bespovratnih financijskih potpora HTZ za poduzetničke i javne projekte na turistički nerazvijenim područjima koji pridonose sljedećim ciljevima (www.htz.hr): aktiviranju neiskorištenih turističkih resursa i kreiranju novih motiva dolazaka turista na turistički nerazvijena područja, posebice u razdoblju pred i posezone, izgradnji, obnovi i podizanju kvalitete smještajnih kapaciteta i dodatnih turističkih sadržaja na turistički nerazvijenim područjima, izgradnji i obnovi javne turističke infrastrukture na turistički nerazvijenim područjima, razvoju turističke ponude s većom dodanom vrijednošću koja će omogućiti veću prosječnu potrošnju turista, razvoju gospodarske aktivnosti i povećanju zaposlenosti na turistički nerazvijenim područjima, posebice u razdoblju pred i posezone.

S obzirom da se radi o kontinuiranim pozivima, područja financiranja mogu se proanalizirati u arhivi javnih poziva.

U 2018. godini, između ostalih, objavljen je javni poziv za potpore projektima turističkih inicijativa i proizvoda na turistički nerazvijenim područjima koji korisnicima omogućava sufinanciranje od najviše 50 % opravdanih/prihvatljivih troškova.

Poziv je bio podijeljen na nekoliko mjera od kojih svaka propisuje prihvatljive prijavitelje i prihvatljive aktivnosti. U nastavku je dan prikaz mjera, a takve se mogu očekivati i u narednim godinama.

Mjera 1. – Programi razvoja i unapređenja ključnih proizvoda u razdoblju pred i posezone. Prihvatljiva područja su *wellness* i zdravlje, kulturni turizam, cikloturizam, pustolovni i sportski turizam, poslovni turizam te gastro i eno turizam.

Mjera 2. – Programi razvoja turističkih inicijativa i proizvoda odnose se na jačanje smještajnih kapaciteta i posjetiteljske infrastrukture. Tako su za razvoj, obnovu i podizanje kvalitete smještajne ponude moguća ulaganja u izgradnju novih ili rekonstrukciju postojećih smještajnih kapaciteta – hotel, hostel, aparthotel, turistički apartmani i pansion i drugo, npr. uvođenje sustava za grijanje i/ili hlađenje u smještajne objekte, ugradnja dizala u smještajne objekte i slično. Nadalje, ulaganja u izgradnju, obnovu i opremanje kampova, kamp naselja, kampirališta i kamp odmorišta; uređenje i stavljanje u turističku funkciju javnih sadržaja i turističke infrastrukture; uređenje/izgradnja dodatnih sadržaja uz smještajne objekte.

Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta

Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta također raspisuje godišnje programe za financiranje aktivnosti poduzetnika.

Jedan od kontinuiranih programa jest i poticanje gospodarskih subjekata na sudjelovanje u obrazovanju učenika koji stječu zanimanja iz sustava vezanih obrta po jedinstvenom modelu obrazovanja (JMO) čime se doprinosi stjecanju vještina za samostalan rad u zanimanju te razvoju socijalnih i poduzetničkih kompetencija učenika. Sredstva se dodjeljuju ovisno o broju sati mentoriranja a iznosi bespovratnih sredstava mogu doseći i 150.000 kuna.

Uz to, Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta predviđa i program stipendiranja učenika u deficitarnim obrtničkim zanimanjima koji mogu dobiti po 9.000 kuna po školskoj godini.

Dakle, postoji i nekoliko zanimanja vezanih uz turizam (konobari, kuhari, slastičari itd.) koja su prihvatljiva.

2. FINANCIJSKI INSTRUMENTI

2.1. ESIF mikro i mali investicijski zajmovi

Osim bespovratnim potporama, investicije i ulaganja u turizmu, mogu se financirati i povoljnim zajmovima, tj. financijskim instrumentima.

Financijski instrumenti osigurani su iz Europskog fonda za regionalni razvoj, a svrha im je olakšati osnivanje obrta i trgovačkih društava, modernizaciju i proširenje već postojećeg poslovanja, potaknuti samozapošljavanje, ali i zadržavanje postojećih i povećanje broja novih radnih mjesta. Dodjeljuje ih Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije (HAMAG-BICRO), a zovu se ESIF Mikro i Mali zajmovi.

Program ESIF Mikro zajmovi dijele se na programe mikro investicijskih zajmova i mikro zajmova za obrtna sredstva a namijenjen je mikro i malim poduzetnicima. Za financiranje je prihvatljiva velika većina djelatnosti, uključujući i sve djelatnosti vezane uz turizam sa svim aktivnostima.

Radi se o iznosima do 50.000 eura, a uz niske kamatne stope od 0,5 do 1,5 % godišnje, ovisno o indeksu razvijenosti područja ulaganja i smanjenje razine potrebnih sredstava osiguranja cilj je povećati dostupnost zajmova subjektima malog gospodarstva uključujući i fizičke osobe koje u trenutku podnošenja zahtjeva za zajam nemaju registrirani vlastiti gospodarski subjekt već planiraju isti osnovati.

Osim navedenih zajmova, pod istim uvjetima HAMAG – BICRO uvodi i liniju za *ruralni razvoj* pod nazivima Mikro investicijski zajmovi za ruralni razvoj i Mali zajmovi za ruralni razvoj. Zajmovi su namijenjeni poljoprivrednim, ali i nepoljoprivrednim djelatnostima na poljoprivrednim gospodarstvima te će se i djelatnosti turizma moći financirati ovim sredstvima.

2.2. ESIF krediti za rast i razvoj

Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova EU i Hrvatska banka za obnovu i razvoj (HBOR) u suradnji s poslovnim bankama pokrenuli su investicijske kredite s niskim kamatnim stopama i bez redovnih naknada kod odobrenja i korištenja kredita.

Ovi financijski instrumenti su dugoročni investicijski krediti za male i srednje poduzetnike koji posluju duže od dvije godine, te koji planiraju ulaganja u prerađivačkoj industriji, turizmu, kreativnoj industriji i uslugama temeljenim na znanju. Odobravaju se putem Erste & Steiermärkische Bank d.d., Privredne banke Zagreb d.d. i Zagrebačke banke d.d.

Vrijednosti ulaganja moraju biti veće od 100.000 eura, a kamatna stopa na kredite kreće se oko 2 %.

Uz ovu kreditnu liniju, HBOR-ima i posebnu ponudu za investicijske kredite među kojima i Program za turizam u kojem, zbog sporog povrata ulaganja, nudi duže rokove otplata i to na 17 godina.

Osim toga, HBOR-ima veliku ponudu drugih kreditnih linija iz kojih se mogu financirati ulaganja u turizam a gdje su za ulaganja u nerazvijenim, dakle, većini ruralnih područja, kamatne stope niže.

3. ULOGA JR/LS I RAZVOJNIH AGENCIJA U RAZVOJU TURIZMA I KORIŠTENJU IZVORA SREDSTAVA

Ekonomska obilježja turizma proizlaze iz brojnih ekonomskih funkcija, ekonomskih učinaka koje donosi na lokalnoj i globalnoj razini te njegove uloge u regionalnom i ukupnom razvoju. Turizam se ne može razvijati kao monokulturna djelatnost, već je nužno da se razvija s ostalim srodnim djelatnostima, prije svega poljoprivredom, ribarstvom, industrijom, trgovinom, obrtom i drugim (Bartoluci 2013, 36).

Stoga je lokalna, regionalna samouprava ta koja treba strateški planirati razvojne odrednice turizma u svojoj sredini, a u skladu sa strateškim nacionalnim dokumentima, tj. smjernicama.

JL/RS prilikom planiranja razvoja, planiraju i razvoj turizma koji je zapravo vrlo složen i prema Bartolucciju uključuje korištenje različitih resursa, kretanje ljudi, aktivnosti i procese koji navode ljude da putuju, osmišljavanje i ostvarenje turističkog doživljaja, proizvodnju i potrošnju materijalnih i nematerijalnih resursa, život stanovnika lokalne zajednice, učinke koje treba ostvariti i njima znati upravljati.

Osim toga, potrebno je kvalitetno pripremiti prostorno planiranje te osigurati financijska sredstva za nesmetani tijek projekata.

Također je vrlo važno da jedinica samouprave prepoznaje trendove u turizmu i osmišljava ponudu u svojoj destinaciji.

Time stvara infrastrukturu na koju se lokalni poduzetnici i stanovništvo mogu nadovezivati svojim postojećim ponudama i razvojem novih.

Svakako je važno da planovi budu transparentni i da se javno objavljuju te da se komunicira prema poduzetnicima i lokalnom stanovništvu kako bi im se vizija i plan prenijeli. Tako će se poduzetnici i lokalno stanovništvo biti sigurniji i lakše će se odlučiti na ulaganje u ruralni turizam i time će se stvoriti osnova za kvalitetan razvoj i ponude i potražnje.

No, razvoj je lakši i brži kada postoje povoljni izvori financiranja i kada se oni koriste.

Svaka JL/RS ima svoju razvojnu agenciju koje su zakonski obvezne pratiti provedbu usvojenih strategija svojih osnivača, a ujedno su i najbolja spona između javnog i privatnog sektora i mogu i trebaju komunicirati mogućnosti financiranja kroz bespovratna sredstva i financijske instrumente potencijalnim korisnicima i pomagati im u prijavama i provedbi projekata.

ZAKLJUČAK

Ruralni turizam je jedno od vrlo perspektivnih smjerova razvoja RH, posebice kontinentalnoga dijela. Međutim, da bi se to ostvarilo, potrebno je uzajamno djelovanje javnoga i privatnoga sektora: JL/RS mogu pokretati, planirati i nominirati te osigurati infrastrukturu, organizirati događaje i manifestacije, pobrinuti se za promociju destinacije što stvara temelje za poticanje poduzetnika i lokalnog stanovništva koji će se lakše odlučiti na ulaganje u ruralni turizam i time će se stvoriti osnova za kvalitetan razvoj i ponude i potražnje.

Da bi ulaganja i razvoj bili lakši i brži, postoje izvori financiranja koje osigurava država preko svojih ministarstava, što iz europskih, što iz nacionalnih sredstava i to kao bespovratna sredstva, ali i zajmovi s poticajnim uvjetima i kamatnim stopama.

Informacije o izvorima financiranja javno su dostupne na stranicama resornih ministarstava, ali za bolje i učinkovitije korištenje, bolji način informiranja potencijalnih korisnika jest po mogućnosti financiranja djelatnosti što je ovim radom i predstavljeno. Prikaz mogućnosti korištenja bespovratnih sredstava i financijskih instrumenata s pregledom prihvatljivih aktivnosti te razvrstano po prijaviteljima, omogućava konkretnije planiranje i bržu reakciju potencijalnoga prijavitelja.

S obzirom da se približava kraj programskoga područja, da je većina europskih sredstava za specifične ciljeve u kojima jesu i djelatnosti turizma, potrošena, vrlo je važno da se poduzetnicima približe preostale mogućnosti korištenja izvora financiranja, da ih se smjernicama potakne na ulaganje u turizam i da im se omogući pomoć u prijavljivanju i korištenju sredstava. Upravo u tome im trebaju pomoći JL/RS, razvojne agencije kako regionalne tako i lokalne te lokalne akcijske grupe.

LITERATURA

- Bartoluci, M. (2013), *Upravljanje razvojem turizma i poduzetništva*, Školska knjiga, Zagreb.
- Belić, M. (2013), *EU fondovi i programi za turizam*, priručnik, Nova knjiga Rast, Zagreb.
- Demonja, D. et al. (2010), *Ruralni turizam u Hrvatskoj s hrvatskim primjerima dobre prakse i europskim iskustvima*, Meridijani, Zagreb.
- <https://croatia.hr/hr-hr> (8.4.2018.)
- <http://hamagbicro.hr/financijski-instrumenti/kako-do-zajma> (15.4.2018.)
- <https://www.htz.hr/hr-hr/projekti-i-potpore/potpore-hrvatske-turisticke-zajednice> (8.4.2018.)
- <https://www.mingo.hr/public/poduzetnistvo/javni%20poziv%20naukovanje%20za%20obrtni%20c4%8dka%20zanimanja.pdf> (15.4.2018.)
- <https://www.mingo.hr/public/poduzetnistvo/javni%20poziv%20stipendiranje%20u%20c4%8denika%20u%20obrtni%20c4%8dkim%20zanimanjima.pdf> (15.4.2018.)
- <http://www.mint.hr/javni-pozivi-11414/11414> (7.4.2018.)
- <http://ruralnirazvoj.hr/mjera/m6/> (13.03.2018.)
- <https://strukturnifondovi.hr/indikativni-godisnji-plan-objave-natjecaja/> (13.3.2018.)
- Peters, T. et al. (2008), *U potrazi za izvrsnošću*, Profil, Zagreb.
- www://esf.hr (13.4.2018.)

THE SOURCES OF FINANCING RURAL TOURISM IN CROATIA

Abstract

Importance of recognizing rural tourism potentials in Croatia is closely connected with the lack of tourist offer, accommodation facilities and tourist infrastructure in general. Return on investment in tourism is, in average, 15 years in touristic developed areas. So, it is understandable that in undeveloped areas there is lack of investments in tourism. But, with easier access to financial sources and usage of non-refundable funds it is possible to investments in tourism in rural areas and help entrepreneurs to increase their competitive advantage. Encourage of investing in rural tourism, with networking of key actors and advocacy of public and private partnership, means to have easier access to finance sources. European investment and structural funds, firstly through Operative program of competitiveness and cohesion and Program of rural development with their priority axes includes investments in touristic sector, but there is a question how much known those sources are by potential users or investors in rural areas. Do they know possibilities of EU funds, how to apply and how to use them. Also, there are national sources of funding through Ministry of tourism, Croatian touristic Board and similar institutions, and there are credit lines that can be given by commercial banks for investment in tourism in rural areas. This work gives review of finance sources for investing in tourism in rural areas and also gives retrospection on entrepreneurial supporting institutions in rural areas and their role in helping entrepreneurs in access and usage of those sources.

Keywords: financing rural tourism, sources of funding, european funds, national funds.

Danijela Maravić, univ. spec. oec.

Udruga za obrazovanje i održivi razvoj – “UZOOR”, Slatina

E-mail: danijela.maravic1@gmail.com